

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО
педагогічною радою
Навчально-методичного центру цивільного
захисту та безпеки життєдіяльності
Івано-Франківської області
Протокол № 5 від 18.11.2016р.

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА

Тема: Правила поведінки працівників під час надзвичайних ситуацій природного характеру.

Навчальна мета:

- вивчення правил поведінки працівників під час надзвичайних ситуацій природного характеру;
- формування вмінь та навичок необхідних працівникам для захисту від наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру.

Укладач: Павелко А.Й. – начальник циклу практичної підготовки обласних та міста Івано-Франківська курсів удосконалення керівних кадрів навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Івано-Франківської області, підполковник служби цивільного захисту.

Дидактичне забезпечення:

- 1) план проведення заняття;
- 2) методична розробка;
- 3) навчальна література.

Місце проведення: визначені приміщення або територія суб'єктів господарювання.

Навчальні питання та розрахунок часу

№ з/п	Навчальні питання	Час, хв.	Метод проведення
<i>I</i>	<i>Організаційна частина</i>	<i>5</i>	
<i>II</i>	<i>Основна частина</i>	<i>35</i>	
1	Правила поведінки і дії працівників при	<i>10</i>	розповідь,

	землетрусах.		показ, тренінг
2	Безпечні дії працівників у разі виникнення геологічних надзвичайних ситуацій (пов'язаних із зсувами, обвалами або осипами, осіданням земної поверхні, карстовими провалами або підтопленням)	10	розповідь, показ, тренінг
3	Особливості негативного впливу гідрометеорологічних надзвичайних ситуацій. Правила безпечної поведінки у разі їх виникнення.	10	розповідь, показ, тренінг
4	Основні причини виникнення та особливості пожеж у природних екологічних системах. Правила поведінки та заходи безпеки у разі їх виникнення.	5	розповідь, показ, тренінг
III	<i>Завершальна частина, висновки, відповіді на запитання</i>	5	розповідь, обговорення

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

Починаються заняття з перевірки наявності слухачів, їх підготовки до заняття. Оголошується тема, навчальна мета та навчальні питання.

Після цього відпрацьовуються навчальні питання. При вивченні навчальних питань застосовуються методи розповіді, показу і тренінгу.

Завершуючи заняття необхідно провести розбір заняття та його обговорення, де узагальнюються знання і навички, отримані слухачами під час навчання.

Викладач має нагадати тему, навчальну мету та питання, які відпрацьовувались, відповісти на запитання слухачів та провести оцінювання виконаних слухачами завдань.

ХІД ТА ЗМІСТ ЗАНЯТТЯ

1. ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ І ДІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПРИ ЗЕМЛЕТРУСАХ.

Землетрус – грізне стихійне лихо природного характеру, яке призводить до катастрофічних наслідків з численними жертвами та великими матеріальними збитками.

Землетрус являє собою підземні удари (поштовхи) і коливання земної поверхні, які спричиняються природними причинами.

Інтенсивність (сила) землетрусу в Україні та у ряді європейських держав вимірюється за 12-бальною шкалою **MSK-64**.

Шкала інтенсивності землетрусів Медведєва – Шпонхойера - Карника (MSK-64)

Бал землетрусу	Характеристика поштовхів	Градація інтенсивності землетрусу
1	Землетрус реєструється тільки спеціальними приладами і не відчувається людьми	слабкі
2	Колівання відчуваються лиш деякими людьми, що знаходяться у стані спокою, особливо на верхніх поверхах будівель	
3	Слабкий землетрус. Колівання помітно відчуваються в приміщеннях, особливо на верхніх поверхах будівель. Відчувається невелика вібрація, як від проїжджаючого поблизу вантажного автомобіля. Можливо оцінити тривалість коливань.	
4	Землетрус відчувається багатьма людьми в приміщенні і лиш деякими – на відкритому повітрі. Вночі дехто прокидається., потріскують дерев'яні двері і каркаси. Часто відчувається глухий гул.	відчутні
5	Помірний землетрус. Відчувається майже всіма, багато хто вночі прокидається. Спостерігається розгойдування всяких предметів, скрипіння підлоги і стелі, дзвенять шибки вікон і посуд, обсипається побілка. Інколи пересуваються меблі, відчиняються і зачиняються двері, хитаються стовпи та дерева.	

6	<p>Сильний землетрус. Сплячі просинаються. Перелякані люди вибігають на вулицю. Б'ються вікна, тарілки, скляний посуд. Книги, окремі предмети падають з полиць. Падають картини. Перекидаються меблі. З'являються тріщини в печах цегляної кладки і димових трубах. Спостерігаються легкі пошкодження: тонкі тріщини в штукатурці і відколювання невеликих уламків штукатурки в будинках з цегли-сирцю і глинобитних будинках, а також в окремих цегляних будинках, будівлях крупноблочного типу і з природнього обтесаного каменю. В гірських районах трапляються поодинокі зсуви. На сирому ґрунті можуть утворюватись тріщини до 1 см.</p>	
7	<p>Сильний землетрус. Важко втриматись на ногах. Всі жителі вибігають з домів. З великою амплітудою гойдаються висячі предмети. Ламаються меблі. Багато будівель отримує значні пошкодження. В будинках з цегли-сирцю і глинобитних будинках мають місце значні пошкодження: глибокі і наскрізні тріщини в стінах, падіння пічних труб, а в деяких будинках подібного типу – обвалюються внутрішні стіни і стіни заповнення каркасу, утворюються проломи в стінах. В цегляних будинках і в крупноблочних будівлях виникають невеликі тріщини у стінах, відвалюються уламки штукатурки, з'являються тріщини в печних и вентиляційних трубах цегляної кладки. Трапляються зсуви на проїжджу частину доріг на крутих схилах і тріщини на дорогах. Порушуються стики стики трубопроводів. Окремі випадки зсувів на піщаних чи гравійних берегах рік. Каламутиться вода в водоймах і річках від намулу.</p>	сильні (руйнуються старі споруди)
8	<p>Руйнівний землетрус. Переляк та паніка. Відчувають тривогу навіть особи, що, в цей час, керують автомобілем. Розриваються стики трубопроводів. В будівлях панельного типу, каркасних залізобетонних будівлях, деревинних будинках виникають тонкі, місцями глибокі і наскрізні тріщини в штукатурці, відколюються великі уламки штукатурки. Інші споруди (з цегли-сирцю, глинобитні, цегляні і крупноблочні будинки) отримують значні пошкодження, інколи частково руйнуються. Старі та аварійні будівлі руйнуються повністю. Відбувається відрив панелей від каркасів. Повертаються і падають пічні і фабричні труби, вежі, колони. Пам'ятники зсуваються. Надгробки перекидаються. Кам'яні огорожі руйнуються. Ламаються гілки дерев. В ґрунтах виникають тріщини шириною у декілька сантиметрів, місцями утворюються невеликі зсуви.</p>	руйнівні (частково руйнуються міцні будівлі, падають фабричні димарі)

9	<p>Руйнівний землетрус. Загальна паніка. Руйнування будинків. Всюди в цегляних та крупноблочних будинках спостерігаються обвали внутрішніх стін і стін заповнення каркасу, проломи у стінах, обвал частин будівель, розірвання зв'язків між окремими частинами будівель, а в окремих випадках – їх повне руйнування. В панельних та каркасних залізобетонних приміщеннях і дерев'яних будинках є глибокі наскрізні тріщини в стінах та штукатурці, падіння димарів, для окремо розташованих будівель – обвал їх частин, внутрішніх стін та утворення проломів у них.</p> <p>Значне пошкодження берегів штучних водойм, розриви частин підземних трубопроводів. В окремих випадках – викривлення рельсів і пошкодження проїзної частини доріг. Часті зсуви і обсипання ґрунтів, тріщини в ґрунтах сягають ширини 10 см.</p>	Спустошливі (руйнується більшість будівель)
10	<p>Катастрофа. Більша частина споруд руйнується до основи. Обвалюються дерев'яні будівлі і мости. Серйозно пошкоджуються греблі, дамби і насипи, з'являються тріщини до 1 м шириною, викривлюються залізничні рейки. Дорожнє покриття утворює хвилеподібну поверхню. Виникають великі зсуви, вода виплескується з каналів, рік, озер. Рухається піщаний і глиняний ґрунт на пляжах і низовинних ділянках.</p>	винищувальні (руйнуються мости, виникають зсуви і обвали)
11	<p>Катастрофа. Тільки поодинокі кам'яні будівлі зберігають стійкість. Руйнуються греблі, дамби, насипи і мости. Підземні трубопроводи повністю виходять з ладу. Сильно вигинаються рейки на залізницях. Видно широкі тріщини на поверхні землі, є великі обвали у горах. Спостерігаються великі зсуви.</p>	катастрофічні (руйнуються всі споруди, змінюється ландшафт)
12	<p>Сильна катастрофа. Зміна рельєфу в значних розмірах, повне руйнування майже всіх наземних і підземних споруд. предмети підлітають в повітря. Зміщаються крупні скальні масиви, на поверхні землі утворюються хвилі. Змінюються русла річок.</p>	згубні катастрофи (викликають зміни рельєфу місцевості на значній території)

Шкала MSK-64 прийнята для застосування в 1952 році і використовується для оцінки інтенсивності землетрусів на території України.

У 1935 році доктор Чарльз Ф.Р.Ріхтер, професор Каліфорнійського технологічного інституту в Пасадені, на підставі багаторічних спостережень запропонував "шкалу магнітуд землетрусу", тому її стали називати шкалою Ріхтера. Слово "магнітуда" (М) у перекладі означає "величина". Ріхтер виходив із того, що магнітуда землетрусу - це отримана із сейсмограм міра

зсуву ґрунту. Зсув ґрунту й амплітуда сейсмічних хвиль - одне й те ж саме, і чим сильніший розмах хвиль, тим більша магнітуда землетрусу.

За визначенням Ріхтера, "магнітуда будь-якого поштовху визначається як десятковий логарифм вираженої в мікронах максимальної амплітуди цього поштовху, зробленого стандартним крутильним сейсмографом на відстані 100 км від епіцентру".

Шкала Ріхтера немає ні верхньої, ні нижньої межі, бо нижня межа залежить від чутливості приладів, а верхня - визначається можливістю Землі викликати землетруси певної величини. Існуючі сейсмічні прилади дають змогу реєструвати землетрус магнітудою до 3, а максимальний, із будь-коли зареєстрованих землетрусів, мав магнітуду, що дорівнює 8, 9. Отже, на сьогодні діапазон шкали Ріхтера (діапазон шкали магнітуд землетрусів) коливається від 3 до 8, 9. Найслабший із відчутних землетрусів має магнітуду близько 1,5, а землетруси, які завдають мінімальної шкоди, - близько 4,5.

Співвідношення між магнітудою та максимальною інтенсивністю за шкалою
MSK-64

*Магнітуда	2,0 і вище	3,0	4,0	5,0	6,0	7,0	8,0
Максимальна інтенсивність (у балах) за шкалою MSK-64	I-II	III	IV-V	VI-VII	VII-VIII	IX-X	XI-XII

Івано-Франківська область, як частина Карпатського регіону, відноситься до сейсмонебезпечних регіонів України. Сейсмічна активність, як і в будь-якому куточку планети, фіксується постійно, але більшість землетрусів не відчутна. Останні раз сейсмічні поштовхи відчувались на території Івано-Франківщини 27 жовтня 2004 року під час землетрусу з епіцентром у Румунії. Інтенсивність землетрусу на Івано-Франківщині склала 2-3 бали за шкалою MSK-64.

Епіцентрами більшості землетрусів, які відчутно коливають Івано-Франківську область, знаходяться у Румунії в зоні Вранча. Вплив цієї сейсмічної зони на Івано-Франківську область може, теоретично, досягати 8 балів за шкалою MSK-64, тобто, можна очікувати великі тріщини в стінах і слабкі руйнування будинків, падіння труб, пам'ятників. Хоча найвищий бал 6 і подекуди 7 було зафіксовано в 1802 році.

Землетруси починаються раптово і охоплюють значні території. Руйнування будівель, зсуви і обвали крутих схилів є головними причинами людських жертв і великих матеріальних збитків при сильних землетрусах.

Під час землетрусів пошкоджуються інженерні мережі: газо- і водопроводи, каналізація, опори ліній електропередач, порушується зв'язок, пошкоджується проїзна частина доріг, мости, підземні переходи.

Раптовість землетрусу, різка зміна обстановки, руйнування і гуркіт негативно впливають на психіку людей, призводять до паніки, під час якої люди у страху здійснюють безглузді та небезпечні для життя вчинки і дії. Особливо небезпечна паніка у місцях скупчення людей: в школах, лікарнях, магазинах, ринках, кінотеатрах, гуртожитках.

Слід пам'ятати, що сильні землетруси (7-9 балів) починаються, як правило, з 5-6 бальних поштовхів, які тривають 15-20 і більше секунд, розхитують будівлю. Потім коливання і поштовхи досягають максимуму, після чого йдуть на спад на протязі приблизно 30 і більше секунд.

Прийнявши до уваги міцність будівлі, у якій ви проживаєте або працюєте, ваше місцезнаходження у будівлі та запас часу (15-20 сек.), ви можете завчасно визначити найбільш доцільні для вас дії: або швидко покинути будівлю, або зайняти відносно безпечне місце у ній.

Найбільш безпечні місця в будинках при землетрусах: прогалини капітальних внутрішніх стін, місця поблизу них, віконні та балконні прогалини у стінах нижніх поверхів. Найнебезпечніші – великі засклені отвори, скляні дахи цехів і громадських будівель, кутові кімнати верхніх поверхів, ліфти.

Укриттям від падаючих предметів та уламків всередині будівель можуть служити місця під міцними столами та ліжками.

Дії у випадку загрози виникнення землетрусу:

- запасіться продуктами, питною водою, теплим одягом, медикаментами, приготуйте документи і цінні речі;
- повідомте рідних, сусідів, знайомих про можливий землетрус;
- відключіть електроприлади, воду, вимкніть газ і систему опалення;
- поставте важкі речі на підлогу, заберіть ліжко від вікна;
- розкажіть членам сім'ї, дітям, що вони повинні робити при виникненні землетрусу;
- у сільській місцевості виведіть худобу у безпечне місце.

Дії під час землетрусу:

- без паніки, якщо ви перебуваєте у приміщенні, заховайтесь під стіл (у школі - під парту), під ліжко, станьте в отвір внутрішніх дверей або внутрішній куток кімнати;
- не кидайтесь до сходів або ліфтів, якщо ви перебуваєте у висотній споруді вище п'ятого поверху;

- вибігайте з будинку швидко, але обережно, відійдіть у безпечне місце подалі від ліній електропередач і високих будівель;
- якщо ви їдете в автомобілі, зупиніться і залишайтеся в ньому до припинення коливань;
- після припинення перших поштовхів всім, хто перебуває у приміщеннях і будівлях, негайно покинути, можливі повторні поштовхи.

Дії після землетрусу:

- допоможіть постраждалим, надайте їм першу медичну допомогу;
- остерігайтесь обірваних проводів ліній електропередач, у підвалах і будинках не користуйтеся відкритим вогнем (через витік газу можливий вибух);
- уникайте будівель, які загрожують обвалом, носіть міцне взуття, щоб не поранитись;
- допомагайте службам, всім хто зайнятий рятувальними роботами.

2. БЕЗПЕЧНІ ДІЇ ПРАЦІВНИКІВ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ ГЕОЛОГІЧНИХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ (ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗСУВАМИ, ОБВАЛАМИ АБО ОСИПАМИ, ОСІДАННЯМ ЗЕМНОЇ ПОВЕРХНІ, КАРСТОВИМИ ПРОВАЛАМИ АБО ПІДТОПЛЕННЯМ).

Зсув – це сповзаюче зміщення ґрунтових мас на схилі під дією своєї ваги і додаткового навантаження внаслідок перезволоження ґрунту дощовими опадами, танення снігу, землетрусу, підмиву схилів, нерозумної діяльності людини та інших процесів.

Об'єм ґрунту, який зміщується під час зсуву, може становити від декількох сотень до тисяч, мільйонів кубометрів, а швидкість коливається від декількох метрів на рік до декількох метрів на секунду.

При крутизні схилу 10° і більше виникають зсуви – зміщення під дією сил тяжіння великих ґрунтових мас, а на глиняних ґрунтах при надмірному зволоженні зсуви можуть виникати при крутизні $5-7^{\circ}$. 80% сучасних зсувів пов'язано із штучними причинами: вирубка лісів, руйнування схилів дорожніми роботами, неправильний вибір агротехніки для сільськогосподарських робіт на схилах. Природні причини зсувів: підмив їх основи водою, сейсмічні поштовхи, збільшення крутизни схилів. Швидкість руху зсуву складає від 6 см за рік до 3 метрів за секунду.

У межах області зареєстровано 165 ділянок 2-ї категорії (інтенсивного розвитку зсувів) і 163 ділянок 3-ї категорії (зсувні стаціонари).

Ділянки інтенсивного розвитку зсувів знаходяться на території Богородчанського, Верховинського, Галицького, Городенківського, Долинського, Калуського, Коломийського, Косівського, Надвірнянського, Рогатинського, Снятинського, Тисменицького, Тлумацького районів і території Яремчанської міської ради.

Причини зсуву: перезволоження ґрунту дощовими опадами, танення снігів, землетруси, підмив схилів та непродумана діяльність людини (вибухові та земляні роботи, вирубка лісу на схилах пагорбів та інше). Об'єм ґрунту, який зміщується під час зсуву, може становити від декількох сотень до тисяч мільйонів кубометрів, а швидкість коливається від декількох метрів на рік до декількох метрів на секунду.

Наслідки зсуву: руйнування і завалення житлових та виробничих будівель, потенційно небезпечних об'єктів, інженерних та дорожніх споруд, магістральних трубопроводів та ліній електромереж, систем життєзабезпечення, а також травмування та загибель людей. Крім того, зсуви

створюють умови для перекриття рік, внаслідок чого можуть виникати катастрофічні паводки.

Дії під час зсуву

- При отриманні інформації про дане стихійне лихо, дійте залежно від ступеня загрози та швидкості зміщення зсуву.
- Зберігайте спокій, уникайте паніки.
- Підготуйтеся до евакуації, з'ясуйте у місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування місце збору мешканців для евакуації.
- При наявності часу та незначній швидкості руху зсуву (декілька метрів на місяць), по можливості, вивозьте своє майно у безпечне місце; відключіть всі мережі постачання; щільно закрийте вікна, двері, горищні люки і вентиляційні отвори; шиби, по можливості, захистіть віконницями або щитами.
- При швидкості руху зсуву понад 0,5-1,0 метра на добу дійте негайно! Терміново евакуюйтеся у безпечне місце.
- Попередьте сусідів, надайте допомогу дітям, інвалідам та людям похилого віку. Вони підлягають евакуації в першу чергу.
- Швидко одягніться, візьміть документи та зберіть найбільш цінні і необхідні речі, невеликий запас продуктів харчування на декілька днів, ліки, кишеньковий ліхтарик та радіоприймач на батарейках.
- Від'єднайте електроприлади від електромережі, вимкніть газ та систему нагрівання, загасіть вогонь у печах.
- Не користуйтеся ліфтом. Його може заклинити від перекосу будинку.
- Виведіть худобу у безпечне місце, а якщо немає часу, відчиніть хлів - дайте худобі можливість рятуватися.

Дії після зсуву

- Зберігайте спокій, оцініть ситуацію.
- Допоможіть, по можливості, постраждалим, викличте медичну допомогу для тих, хто її потребує. Допоможіть, при необхідності, рятувальникам у відкопуванні та визволенні постраждалих із завалів.
- Переконайтеся, що ваше житло не отримало ушкоджень. Будьте дуже обережні: можливий раптовий обвал.
- Перевірте зовнішнім оглядом стан мереж електро-, газо- та водопостачання.
- Перевірте, чи немає загрози пожежі. Не користуйтеся відкритим вогнем, освітленням, нагрівальними приладами, газовими плитами і не вмикайте їх до того часу, доки не будете впевнені, що немає витoku газу.

- Не користуйтеся без потреби телефоном, щоб він був вільним для зв'язку з вами.
- З'ясуйте у місцевих органах державної влади та місцевого самоврядування адреси організацій, які відповідають за надання допомоги потерпілому населенню.

3. ОСОБЛИВОСТІ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЧНИХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ. ПРАВИЛА БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ У РАЗІ ЇХ ВИНИКНЕННЯ.

Небезпечні метеорологічні явища

До небезпечних метеорологічних явищ, що можуть мати місце на території області, належать:

– сильні вітри (шквали), що супроводжуються сильним дощем із крупним градом та сильними пиловими бурями;

– сильні дощі (більш 100 мм) – спостерігаються з періодичністю

1 раз на 3 роки, носять локальний характер і викликаються виходом на територію області південних циклонів;

– вітер із швидкістю 25 м/с і більше – на території області спостерігається 1 раз у 3 роки, його тривалість може досягати до 2-х діб; сильні вітри викликають на території області сильні курні бурі, стихійні курні бурі (відзначаються 1 раз у 3 – 5 років); смерчі, що супроводжуються зливами і крупним градом – відзначаються на території області 1 раз у 10 років.

Івано-Франківська область відноситься до районів, небезпечних у зимовий період – по сильній ожеледиці, сильному снігопаду і сніговим заметам, що набувають характер стихійного лиха внаслідок масового порушення функціонування енергосистем, комунального господарства, об'єктів водопостачання, транспорту промислових об'єктів, суттєвого порушення життєдіяльності населення.

Метеорологічні явища	Можливі наслідки
Дуже сильний дощ, дуже сильні опади (дощ із снігом) –кількість опадів 50 мм і більше за 12 годин і менше, а у гірських, селевих, лавинонебезпечних, зливо-небезпечних районах 30 мм і більше за 12 годин і менше	Можуть призвести до полягання і знищення зернових та інших сільськогосподарських культур, затоплення сільгоспугідь. Можуть викликати раптові і потужні повені на струмках, річках і ріках, які призводять до часткового затоплення, затоплення та підтоплення окремих

	об'єктів господарської діяльності, населених пунктів.
Сильні зливи - кількість опадів 30 мм і більше за 1 годину та менше	Може призвести до раптової повені на струмках, річках і ріках, до полягання зернових, інших сільгоспкультур та затоплення сільгоспугідь.
Тривалі дощі - кількість опадів 100 мм і більше за 1-3 доби	Призводять до повені на ріках, до затоплення сільгоспугідь та вимокання посівів, а також до часткового затоплення, затоплення та підтоплення окремих об'єктів господарської діяльності, населених пунктів
Крупний град – діаметр градин 20 мм і більше	Призводить до пошкодження зеленої маси сільгоспкультур і знищення врожаю, пошкодження парників, теплиць та інше
Заморозки - зниження t° повітря (на поверхні ґрунту нижче 0° C) у вегетаційний період	Весняні заморозки можуть пошкодити розсаду овочевих, ранні сходи картоплі, зав'язі або квітки плодових культур
Сильний мороз $t=35^{\circ}$ C і нижче (без снігового покриву)	Призводить до вимерзання посівів зимових культур, до пошкодження мереж водопостачання, аварій в системах централізованого теплопостачання, об'єктах електроенергетики
Сильні снігопади - кількість опадів 20 мм і більше за 12 годин та менше	Призводить до припинення руху на автошляхах, пошкодження покриття теплиць, дахів будівель та споруд сполучення між населеними пунктами та окремими об'єктами господарювання

Сильні хуртовини на протязі 12 годин і більше при швидкості вітру 15 м/с і більше	Призводить до снігових заметів, припинення руху автотранспорту, сполучення між населеними пунктами та окремими об'єктами господарювання
Сильне налипання мокрого снігу – товщина 35 мм і більше	Призводить до пошкодження ЛЕП зв'язку, дерев паркової зони міст та інших населених пунктів, лісових масивів
Сильна ожеледь - діаметр відкладень на дроті ЛЕП ожеледного станка 20 мм і більше	Призводить до обриву ЛЕП, зв'язку, припинення руху транспортних засобів пошкодження плодівих дерев
Сильні складні відкладення - діаметр 35 мм і більше на ЛЕП	Пошкодження обрив ЛЕП, зв'язку. Лісоповал масивів
Сильний туман - видимість менше 100 м на протязі 12 годин і більше	Припинення руху автотранспорту
Сильний вітер – швидкість 25 м/с і більше	Призводить до обриву ЛЕП, зв'язку, лісоповалу, полягання сільгоспкультур, часткове їх знищення
Сильна спека – $t=35^{\circ}\text{C}$ і більше	Призводить до посухи, великих втрат вологи в ґрунтах, що веде до пошкодження або загибелі сільгоспкультур. Значно ускладнює та загострює стан здоров'я людей
Суховій - збереження на протязі 3-5 діб температури понад $+25^{\circ}\text{C}$ при швидкості вітру понад 5 м/с і низькій вологості повітря (вдень 30% і менше) в період наливу та досягання зернових культур	Призводить до посухи, великих втрат вологи в ґрунтах, що веде до пошкодження або загибелі сільгоспкультур. Складає загрозу стану здоров'я людей
Надзвичайна пожежна небезпека – 4 клас пожежної небезпеки	Призводить до лісових, торф'яних пожеж, пожеж в сільгоспугіддях
Підняття рівнів води в ріках вище критичних відміток	Призводить до затоплення об'єктів господарювання, житлових будинків, населених пунктів, сільгоспугідь. Можливі випадки загибелі людей, с/г тварин, значний відсоток матеріальних втрат

Селеві потоки	Призводять до знищення на своєму шляху будівель, споруд, сільгоспкультур. Можливі випадки загибелі людей, с/г тварин, значний відсоток матеріальних втрат
Снігові лавини	Призводять до засипання та руйнування на своєму шляху будівель, споруд, транспортних магістралей. Можливі випадки загибелі людей, с/г тварин, значний відсоток матеріальних втрат

У 2014 та 2015 роках через снігові перемети на автомобільних дорогах Татарів – Косів – Коломия – Борщів – Камянець-Подільський та Снятин – Тязів, а також дорогах загального користування був ускладнений а місцями відсутній проїзд до населених пунктів Богородчанського, Галицького, Городенківського, Калуського, Коломийського, Рогатинського, Рожнятівського, Снятинського, Тисменицького, Тлумацького районів

Сильний вітер, шквали та смерчі

Фактори небезпеки сильних вітрів, шквалів та смерчів: травмування, а інколи і загибель людей; руйнування інженерних споруд та систем життєзабезпечення, доріг та мостів, промислових і житлових будівель, особливо їх верхніх поверхів і дахів; перекидання телеграфних стовпів, виривання дерев та утворення завалів; знищення садів та посівів на полях.

Сильні вітри, як правило, супроводжуються зливами, що призводять до затоплень місцевості.

Шкала Бофорта для визначення сили (швидкості) вітру

Число Бофорта	Загальна назва вітру	Приблизна швидкість вітру, м/с	Приблиз на висота хвилі, м	Ознаки	
				у прибережній зоні моря	на суші
0	Штиль	0,0-0,2	0	Дзеркальна поверхня моря	Дим із труб піднімається вертикально
1	Легкий (тихий)	0,3-1,5	0,1-0,2	Легкі (невисокі) брижі без пінних гребенів	Напрямок вітру можна визначити за відхиленням диму, флюгер

					нерухомий
2	Легкий бриз	1,6-3,3	0,3-0,5	Невеликі хвилі (брижі) зі склоподібними гребенями без розривів	На обличчі відчувається рух повітря, від вітру шелестить листя, звичайний флюгер фіксує рух повітря
3	Слабкий бриз	3,4-5,4	0,6-1,0	Великі брижі, подрібнення і постійний рух хвиль, окремі буруни (бризки-«бульбашки»)	Коливаються листя і дрібні гілки на деревах. Вітер гоїдає легкі прапори
4	Помірний бриз	5,5-7,9	1,5	Невеликі хвилі видовжуються, доволі часті бризки («білі бульбашки»)	Вітер піднімає пилюку і дрібні клаптики паперу розгойдуються тонкі гілочки дерев
5	Свіжий	8,0-10,7	2,0	Хвилі середньої довжини, багато білих бризок («білих бульбашок»), окремі забурення (зриви бризок з гребенів)	Починають розгойдуватися невеликі дерева, на поверхні водойм брижі
6	Сильний	10,8-13,8	3,5	Починають формуватися великі хвилі з білою піною на гребенях, міради (зриви) бризок (забурення)	Великі гілки дерев рухаються, тонкий «свист» в телефонних дротах, парасолі важко утримати в руках
7	Сильний, майже штормовий	13,9-17,1	5,0	Море піднімається водними горбами; піна, що зривається з гребенів, при подрібненні хвиль утворює білі пінні смуги; з'являються	Гойдаються невеликі стовбури дерев, йти назустріч вітру важко

				водовороти	
8	Штормовий (дуже сильний)	17,2-20,7	7,5	Хвилі помірної висоти; піна утворює добре помітні смуги; гребені хвиль, розбиваючись, утворюють водовороти	Ламаються гілки дерев, будь-яке переміщення ускладнене
9	Шторм, що переходить в бурю	20,8-24,4	9,5	Високі хвилі, їхні гребені починають перекидуватися і звалюватися; через бризки погіршується видимість	Невеликі руйнування; зривається черепиця і руйнуються димарі
10	Буря	24,5-28,4	12,0	Дуже високі хвилі; довгі нависаючі гребені; хвилювання на морі стає сильним і страшним; на поверхні моря, покритій дуже щільними смугами піни, формуються білі плями	На суші спостерігається рідко; дерева вириваються із коренями; значні руйнування
11	Сильна буря	28,5-32,7	15,0	Дуже високі хвилі, море покрите великими плямами піни; малі і середні судна за хвилями можуть надовго зникати з поля зору або ж перекидатися	Спостерігаються дуже рідко; великі руйнування
12	Ураган	>32,7	>15	Піна і бризки заповнюють повітря; поверхня моря стає повністю	Значні руйнування

				білою, дуже сильне водяне збурення; видимість відсутня	
--	--	--	--	--	--

Примітка: У 1955 р. у Бюро погоди США додали бали 13-17, які використовують лише в шкалах США і Великобританії.

Дії при загрозі стихійного лиха та отриманні штормового попередження.

- Уважно слухайте інформацію по телевізору та радіоприймачу про обстановку (час, напрямок руху та силу вітру), рекомендації про порядок дій.
- Зберігайте спокій, попередьте сусідів, надайте допомогу інвалідам, дітям та людям похилого віку.
- Підготуйте документи, одяг та зберіть найбільш необхідні й цінні речі, невеликий запас продуктів харчування на декілька днів, питну воду, медикаменти, кишеньковий ліхтарик, приймач на батарейках.
- Підготуйтеся до відключення електромережі, закрийте газові крани, загасіть вогонь у грубах.
- Приберіть майно з двору та балконів у будинок (підвал), обріжте сухі дерева, що можуть завдати шкоди вашому житлу, машину поставте у гараж.
- Поставте на підлогу речі, які можуть впасти і спричинити травми. Не ставте ліжко біля вікна з великими шибками.
- Щільно закрийте вікна, двері, горищні люки і вентиляційні отвори; віконне скло заклейте, по можливості, захистіть віконницями або щитами.
- Навчіть дітей, як діяти під час стихійного лиха. Не відправляйте їх у такі дні у дитячий садок та школу
- Перейдіть у більш стійку капітальну будівлю, сховайтеся в підвалі або віддаленому від дерев і будинків погребі.
- Худобу поставте у капітальному хліві, двері та ворота міцно зачиніть.
- Якщо ви у човні та отримали штормове попередження або бачите наближення поганої погоди, негайно пливіть до берега.

Дії під час стихійного лиха.

- Зберігайте спокій, уникайте паніки, при необхідності, надайте допомогу інвалідам, дітям, людям похилого віку та сусідам.
- Закрийте вікна та відійдіть від них подалі.
- Загасіть вогонь у грубах, вимкніть електро- та газопостачання.

- Зберіть документи, одяг та найбільш необхідні та цінні речі, продукти харчування на декілька днів, питну воду, медикаменти, ліхтарик, приймач на батарейках.
- Перейдіть у безпечне місце. Сховайтеся у внутрішніх приміщеннях - коридорі, ванній кімнаті, коморі або підвалі. Ввімкніть приймач, щоб отримувати інформацію.
- Не намагайтесь перейти в іншу будівлю - це небезпечно.
- Не користуйтеся ліфтами. Електромережу можуть раптово вимкнути.
- Обминайте хиткі будівлі та будинки з хитким дахом, якщо лихо застало вас на вулиці. Вони руйнуються дуже швидко. По можливості, заховайтеся в підвал найближчого будинку.
- Якщо ви на відкритій місцевості, притисніться до землі на дні будь-якого заглиблення (яру, канави, кювету), захищаючи голову одягом чи гілками дерев.
- Зупиніться, якщо ви їдете автомобілем. Не ховайтесь у ньому, а виходьте і швидко ховайтесь у міцній будівлі або на дні будь-якого заглиблення.
- Уникайте різноманітних споруд підвищеного ризику: мостів, естакад, трубопроводів, ліній електромереж, водойм, потенційно небезпечних промислових об'єктів та дерев.
- Не наближайтесь до води подивитися на шторм: сильні вітри здіймають величезні хвилі на морі, які накочуються на берег. Ви можете загинути.

Дії після стихійного лиха.

- Зберігайте спокій, заспокойте дітей та тих, хто отримав психічну травму в результаті лиха, оцініть ситуацію. Допоможіть, по можливості, постраждалим, викличте медичну допомогу тим, хто її потребує.
- Переконайтесь, що ваше житло не отримало ушкоджень. Перевірте зовнішнім оглядом стан мереж електро-, газо- та водопостачання. Обов'язково кип'ятіть питну воду.
- Не користуйтеся відкритим вогнем, освітленням, нагрівальними приладами, газовими плитами і не вмикайте їх до того часу, доки не будете впевнені, що немає витоку газу. Перевірте, чи не існує загрози пожежі. При необхідності, сповістіть пожежну охорону. Не користуйтеся телефоном, окрім як для повідомлення про серйозну небезпеку.
- Не користуйтеся ліфтами. Електромережу можуть вимкнути.
- Не виходьте відразу на вулицю - після того, як вітер стих, через кілька хвилин шквал може повторитися.

- Будьте дуже обережні, виходячи з будинку. Остерігайтесь частин конструкцій та предметів, які нависають на будівлях; обірваних дротів від ліній електромереж; розбитого скла та інших джерел небезпеки.
- Тримайтеся подалі від будинків, стовпів електромереж, високих парканів та іншого. Не поспішайте з оглядом міста, не відвідуйте зони руйнувань, якщо там не потрібно вашої допомоги.
- Дізнайтеся у місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування адреси організацій, які відповідають за надання допомоги потерпілому населенню.

Смерч (торнадо) - це сильний атмосферний вихор, який опускається з основи купчасто-дощової хмари у вигляді темної воронки чи хобота (частіше декількох) і має вертикальну вісь, невеликий поперечний перетин і дуже низький тиск у своїй центральній частині.

Смерч - одне з найнебезпечніших атмосферних явищ. Він супроводжується грозою, дощем, градом і, якщо досягає поверхні землі, майже завжди наносить значні руйнування. Знижений тиск усередині смерчів створює «ефект насоса», тобто всмоктування навколишнього повітря, води, пилу, предметів, людей і тварин усередину воронки,

підіймає їх високо над землею і переносить на значні відстані.

Воронка – основна складова смерчу, являє собою спіральний вихор, який складається повітря з домішками води, пилу і т.п. з надзвичайно великою швидкістю обертання - **600 – 1000 км/год, іноді 1300 км/год.**, досягає висоти 1,5 км.

Смерч вважається стихійним явищем, якщо максимальна швидкість вітру в ньому складає **25 м/сек** і більше, а для водних поверхонь – більше **30 м/сек**. У Північній Америці смерчі відомі під назвою «**торнадо**», у Європі смерч носить назву «**тромб**».

Середня швидкість переміщення смерчу складає **50-60 км/год.**, іноді може досягати до **240 км/год**. Руйнівну дію цієї стихії можна порівняти з дією ударної хвилі ядерної зброї.

Смерч існує недовго, переміщаючись разом із хмарою. При проходженні над місцевістю зі швидкістю кількох десятків кілометрів за

годину смерч здійснює руйнування, які викликаються не тільки величезною швидкістю повітря всередині самого вихору, але й миттєвим стрибком атмосферного тиску, що за лічені секунди може впасти й знову піднятися на кілька десятків гектопаскалей. Будинки із замкненими дверима й вікнами «вибухають» у момент проходження над ними смерчу, цілі стіни вивалюються назовні, рідина з посуду висмоктується й розприскується. Одиночний смерч, опускаючись до землі, здійснює спустошення у смузї шириною кілька сотень метрів і довжиною від декількох кілометрів до декількох десятків кілометрів.

Смерчі в Україні спостерігаються рідко, переважно влітку в степових районах півдня держави, іноді виникають на Поліссі.

Фактори небезпеки смерчів:

- травмування, а інколи і загибель людей;
- руйнування інженерних споруд та систем життєзабезпечення, доріг та мостів, промислових і житлових будівель, особливо їх верхніх поверхів і дахів;
- перекидання телеграфних стовпів, виривання дерев та утворення завалів;
- знищення садів та посівів на полях.

З отриманням штормового попередження слід негайно:

- зміцнити не досить міцні конструкції, відчинити двері, приміщення на горищі, слухові вікна, вентиляційні отвори щоб урівноважити внутрішній тиск у будівлі;
- з дахів, балконів, лоджій прибрати предмети, які при падінні можуть травмувати людей;
- якщо є можливість і необхідність - відімкнути комунально-енергетичні мережі, загасити вогонь у грубах;
- припинити всі роботи на відкритій місцевості і перейти в укриття;
- з легкої споруди швидко перейти у більш міцну будівлю, при можливості укритися в захисній споруді ЦО, підвалі або погребі.

Під час проходження смерчу:

- на відкритій місцевості – сісти на землю, а при наближенні воронки «розпластатися» на поверхні землі, обтяжити себе всіма наявними підручними засобами, не підіймати голови, доки смерч не зміститься убік;
- при наявності поблизу великих дерев - ні в якому разі не шукати укриття під ними, у пригоді можуть стати невисокі кущі, за які можна міцно вчепитися;
- у місті – при можливості негайно укритися всередині міцної масивної будівлі;

- відійти подалі від легкових автомобілів, кіосків, тимчасових споруд та хитких старих будинків, укриватися всередині них також небезпечно.

Після проходження смерчу:

- зберігайте спокій, оцініть ситуацію, допоможіть постраждалим, викличте медичну допомогу тим, хто її потребує;
- переконайтесь, що ваше житло не отримало ушкоджень, огляньте стан мереж електро-, газо- та водопостачання;
- не користуйтеся відкритим вогнем, освітленням, нагрівальними приладами, газовими плитами і не вмикайте їх до того часу, доки не будете впевнені, що немає витoku газу;
- не користуйтеся ліфтами - електромережу можуть вимкнути;
- не відвідуйте зони руйнувань, якщо там не потрібна ваша допомога.

Ураган - це вітер великої руйнівної сили і значної тривалості, швидкість якого понад 29 м/сек. і більше. Оцінюється сила вітру в балах згідно зі шкалою Бофорта.

Небезпечні фактори урагану:

- * травмування, а інколи і загибель людей;
- * руйнування інженерних споруд та систем життєзабезпечення, доріг та мостів, промислових і житлових будівель, особливо їх верхніх поверхів і дахів;
- * перекидання телеграфних стовпів, виривання дерев та утворення завалів;
- * знищення садів та посівів на полях.

З отриманням штормового попередження слід негайно провести запобіжні роботи:

- зміцнити недосить стійкі конструкції, зачинити двері, вікна, приміщення на горищі, люки, вентиляційні отвори, ворота у виробничі та тваринницькі приміщення; припинити всі зовнішні роботи;
- великі вікна і вітрини необхідно оббити дошками;
- шибки заклеїти смужками паперу або тканини, а якщо можливо, вийняти;
- двері і вікна з підвітряної сторони залишити відкритими, щоб урівноважити внутрішній тиск у будівлі;
- з дахів, балконів, лоджій прибрати предмети, які при падінні можуть травмувати людей;
- по можливості відімкнути комунально-енергетичні мережі, відкрити допоміжні люки для пропускання води;

- з легких та старих будівель перевести людей у більш міцні або укрити в захисних спорудах цивільного захисту;
- застатися електричними ліхтарями, гасовими лампами, свічками; створити запас води та продуктів харчування на 2-3 доби, застатись медикаментами та перев'язувальними матеріалами;
- увімкнути радіоприймачі та репродуктори: по них будуть передаватися повідомлення органів цивільного захисту.

Під час урагану:

- Знаходячись у будинку, **остерігатися** поранень осколками скла, що розлітається. Для цього потрібно відійти від вікон і встати впритул до простінку. Можна використовувати також міцні меблі. Найбільш безпечним місцем є сховища цивільного захисту, підвали або внутрішні приміщення перших поверхів цегляних і кам'яних будинків.
- Не виходити на вулицю одразу ж після послаблення вітру, тому що через декілька хвилин порив може повторитися. Якщо це все-таки необхідно, то потрібно триматися подалі від будівель і споруд, високих парканів, стовпів, дерев, щогл, опор.
- **ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ**, що найчастіше під час урагану та штормового вітру люди отримують травми від уламків скла, шиферу, черепиці, шматків покрівельного заліза, зірваних дорожніх знаків, всіляких вивісок, деталей фасадів і карнизів будинків.

Остерігайтесь:

- - частин конструкцій та предметів, які нависають на будівлях;
- - обірваних дротів від ліній електромереж;
- - розбитого скла та інших джерел небезпеки.
- Якщо ураган застав вас на відкритій місцевості, то найкраще заховатись у канаві, яру, ямі чи будь якій заглибині: лягти на дно заглибини і міцно притулитися до землі.
- Небезпечно заходити до старих і пошкоджених будівель: вони можуть обвалитися від натиску вітру.
- Не торкатися обірваних електропроводів: вони можуть перебувати під напругою.
- Якщо ви їдете автомобілем - зупиніться. Виходьте і швидко ховайтесь у міцній будівлі або на дні будь - якого заглиблення.
- **Заборонено** знаходитися на шляхопроводах, наближатися до місць зберігання легкозаймистих або небезпечних хімічних речовин.

Головна умова виживання – не піддаватися паніці, діяти свідомо і грамотно, утримувати інших від необачних дій, надавати допомогу постраждалим.

Хуртовини, снігові замети

Зимові прояви стихійних сил природи нерідко виявляються у снігових заметах внаслідок снігопадів і хуртовин. Снігопади, тривалість яких може бути від 16 до 24 годин, сильно впливають на господарську діяльність населення, особливо з наступним різким похолоданням (сильний мороз) або потеплінням (швидке танення снігу або ожеледь).

Хуртовина – це сильний снігопад з вітром, який створює снігові замети.

Сніговий замет—це наметена вітром кучугура снігу.

Фактори небезпеки снігопадів, хуртовин:

- різко погіршується видимість;
- переривається транспортне сполучення як в місті, так і між населеними пунктами області, особливо у гірських районах;
- сильні снігопади в горах приводять до нестійкості сніжного покриву на схилах і сходу лавин;
- випадання снігу з дощем при зниженій температурі повітря і ураганному вітрі створює умови для обледеніння ліній електропередач, зв'язку, контактних мереж електротранспорту, а також покрівель будівель, різного роду опор і конструкцій, що часто призводить до їх руйнування.

Основними характеристиками снігопадів є їх **інтенсивність** та **тривалість**, а в залежності від умов та характеру випадання опадів, снігопади можуть бути різних видів:

- дощ зі снігом (при позитивній температурі повітря);
- сніг з дощем (при температурі близько 0 °С);
- обложний снігопад;
- зливовий снігопад або снігова злива;
- сніговий шквал або сніговий заряд;
- сніг при ясному небі.

Дії при снігопадах, хуртовинах:

З оголошенням штормового попередження:

- обмежити пересування, особливо на власному транспорті;
- створити вдома необхідний запас продуктів, води, палива;
- виконати герметизацію житлових приміщень, що допоможе зберегти тепло і зменшить витрати палива.

- у сільській місцевості - терміново заготувати у необхідній кількості корми і воду для тварин.

Особливу небезпеку снігові замети створюють для людей, захоплених у дорозі, далеко від людського житла. Заметені снігом дороги, втрата видимості викликають повну дезорієнтацію на місцевості.

Якщо негода застала вас у дорозі під час руху на автомобілі:

- не варто намагатися подолати снігові замети, необхідно зупинитися, повністю закрити жалюзі машини, укрити двигун зі сторони радіатора;
- по можливості встановити автомобіль двигуном у навітряний бік;
- періодично виходити із автомобіля, розгрібати сніг, щоб не опинитися похованим під снігом.

Запам'ятайте: не занесений снігом автомобіль - хороший орієнтир для пошукової групи.

- двигун автомобіля необхідно періодично прогрівати для уникнення його розморожування (при використанні води у системі охолодження двигуна);
- при прогріванні двигуна автомобіля важливо не допускати проникнення в кабінку (салон) вихлопних газів; з цією метою необхідно слідкувати, щоб вихлопна труба не завалювалася снігом;
- якщо на дорозі разом опинилося декілька чоловік (на декількох автомобілях), доцільно зібратися разом і використовувати один автомобіль як укриття; із системи охолодження двигунів решти автомобілів варто злити воду;
- ні в якому разі не можна залишати укриття - автомобіль у сильний снігопад (хуртовину), бо орієнтири, які здавалися надійними з першого погляду, через декілька десятків метрів можуть бути загублені і ви можете повністю втратити орієнтацію на місцевості.

Повінь, паводок

Повінь – це затоплення місцевості внаслідок підйому рівня води в річці, озері, що викликається значним, відносно тривалим підвищенням рівня води і спостерігається щороку в один і той же сезон.

Паводок – це фаза водного режиму ріки, яка може багаторазово повторюватися в різні сезони року, що характеризується інтенсивним, короточасним, збільшенням витрат і рівнів води, які викликаються дощем або інтенсивним таненням снігу під час відлиги.

Фактори небезпеки повеней та паводків:

- руйнування будинків та будівель, мостів;
- розмив залізничних та автомобільних шляхів;
- аварії на інженерних мережах;

- знищення посівів;
- жертви серед населення та загибель тварин.

Внаслідок повені, паводку починається просідання будинків та землі, виникають зсуви та обвали.

Дії у випадку загрози виникнення повені, паводка

- Уважно слухайте інформацію про надзвичайну ситуацію та інструкції про порядок дій, не користуйтеся без потреби телефоном, щоб він був вільним для зв'язку з вами.
- Зберігайте спокій, попередьте сусідів, надайте допомогу інвалідам, дітям та людям похилого віку.
- Дізнайтеся у місцевих органах державної влади та місцевого самоврядування про місце збору мешканців для евакуації та готуйтеся до неї.
- Підготуйте документи, одяг, найбільш необхідні речі, запас продуктів харчування на декілька днів, медикаменти. Складіть все у валізу. Документи зберігайте у водонепроникному пакеті.
- Від'єднайте всі споживачі електричного струму від електромережі, вимкніть газ.
- Перенесіть більш цінні речі та продовольство на верхні поверхи або підніміть на верхні полиці.
- Переженіть худобу, яка є у вашому господарстві, на підвищену місцевість.

Дії в зоні раптового затоплення під час повені, паводка

- Зберігайте спокій, уникайте паніки.
- Швидко зберіть необхідні документи, цінності, ліки, продукти та інші необхідні речі.
- Надайте допомогу дітям, інвалідам та людям похилого віку. Вони підлягають евакуації в першу чергу.
- По можливості негайно залишіть зону затоплення.

- Перед виходом з будинку вимкніть електро- та газопостачання, загасіть вогонь у грубах. Зачиніть вікна та двері, якщо є час - закрийте вікна та двері першого поверху дошками (щитами).
- Відчиніть хлів - дайте можливість худобі врятуватися.
- Підніміться на верхні поверхи. Якщо будинок одноповерховий - займіть горішні приміщення.
- До прибуття допомоги залишайтеся на верхніх поверхах, дахах, деревах чи інших підвищеннях, сигналізуйте рятувникам, щоб вони мали змогу швидко вас знайти.
- Перевірте, чи немає поблизу постраждалих, надайте їм, по можливості, допомогу.
- Потрапивши у воду, зніміть з себе важкий одяг і взуття, відшукайте поблизу предмети, якими можна скористатися до одержання допомоги.
- Не переповнюйте рятувальні засоби (катери, човни, плоту та інше).

Дії після повені, наводка.

- Переконайтесь, що ваше житло не отримало внаслідок повені ніяких ушкоджень і йому не загрожує руйнування, відсутні провалини в будинку і навколо нього, не розбите скло і немає небезпечних уламків та сміття.
- Не користуйтеся електромережею до повного висихання будинку.
- Обов'язково кип'ятіть питну воду, особливо з джерел водопостачання, які були підтоплені.
- Просушіть будинок, проведіть ретельне очищення та дезінфекцію забрудненого посуду і домашніх речей та прилеглої до будинку території.
- Електроприладами можна користуватися тільки після їх ретельного просушування.
- Заборонено вживати продукти, які були підтоплені водою під час повені. Позбавтеся від них та від консервації, що була затоплена водою і отримала пошкодження.
- Все майно, що було затопленим, підлягає дезінфекції.
- Дізнайтеся у місцевих органах державної влади та місцевого самоврядування адреси організацій, що відповідають за надання допомоги потерпілому населенню.

4. ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОЖЕЖ У ПРИРОДНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СИСТЕМАХ. ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ ТА ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ У РАЗІ ЇХ ВИНИКНЕННЯ.

Лісова пожежа - це неконтрольоване горіння лісових масивів, яке виникає внаслідок природних чинників або викликане штучно.

Лісові пожежі можуть бути низовими або верховими.

Низові розвиваються внаслідок згоряння рослин та їх залишків, розташованих безпосередньо на ґрунті або на невеликій висоті (1,5-2 м). При цьому полум'я має висоту до 50см, швидкість розповсюдження вогню невелика: 150-200 м/год.

Верхові лісові пожежі розвиваються з низових, однак згорають ще й нижні яруси дерев та їх крони. Без супроводу низової пожежі довго тривати не можуть. Висота полум'я може досягати 100 м і більше. Вогонь перекидається на значні відстані при швидкості розповсюдження 8-25км/год.

Підземні (ґрунтові або торф'яні) пожежі виникають часто, як продовження низових або верхових. Заглиблення низового вогню починається біля стволів дерев, після чого розповсюджується у різні боки до декількох метрів на добу.

Торф'яні пожежі можуть і не бути результатом лісових. Вони часто охоплюють великі території і дуже важко піддаються гасінню.

Небезпечні фактори торф'яних пожеж:

- *висока температура в зоні горіння;*

- *задимлення великих територій, що подразливо діє на людей і затруднює боротьбу з пожежею;*

- *обмеження видимості;*

- *негативний психологічний вплив на населення прилеглих поселень.*

Під час відпочинку у лісі пам'ятайте:

- не залишайте вогнище без нагляду;
- місце розпалювання вогню обкладіть камінням чи обсіпте землею (піском);

- коли залишаєте місце відпочинку, обов'язково заливайте вогнище водою або засипайте піском;
- розпалюйте вогнище, по можливості, на місці попереднього.

Якщо ви опинилися в осередку пожежі:

- не панікуйте та не приймайте поспішних, необдуманих рішень;
- не тікайте від полум'я, що швидко наближається, у протилежний бік, а долайте крайку вогню проти вітру, закривши голову і обличчя одягом;
- з небезпечної зони, до якої наближається полум'я, виходьте швидко, перпендикулярно напрямку поширення вогню;
- якщо втекти від пожежі неможливо, то вийдіть на відкриту місцевість, увійдіть у водойму або накрийтеся мокрим одягом і дихайте повітрям, що знаходиться низько над поверхнею землі – повітря тут менш задимлене, рот і ніс при цьому прикривайте одягом чи шматком будь-якої тканини;
- будьте обережні в місцях горіння високих дерев – вони можуть завалитися та травмувати вас;
- гасити полум'я невеликих низових пожеж можна, забиваючи його гілками листяних порід дерев, заливаючи водою, закидаючи вологим ґрунтом та затоптуючи ногами;
- під час гасіння пожежі не відходьте далеко від доріг та просік, не випускайте з уваги інших учасників гасіння, підтримуйте з ними зв'язок за допомогою голосу чи мобільного зв'язку;
- особливо будьте обережні у місцях торф'яних пожеж, адже горіння торфу на поверхні не видно. Враховуйте, що там можуть створюватися глибокі вирви, тому пересувайтеся, по можливості перевіряючи палицею глибину шару, що вигорів;
- після виходу із осередку пожежі повідомте місцеву адміністрацію та пожежну службу про місце, розміри та характер пожежі.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

Що таке землетрус?

Які основні правила поведінки при землетрусі?

У чому небезпека зсувів ґрунту?

Які гідрометеорологічні явища можуть спричинити виникнення надзвичайних ситуацій?

Як запобігти виникненню лісових пожеж?

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс Цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
2. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2007. – 487 с.
3. <http://www.dsns.gov.ua/ua/Abetka-bezpeki.html#4>